

Očuvanje usmene zavičajne baštine u dječjem vrtiću "Rapčići" u Žminju

Šujević, Vanessa

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:440230>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-11**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

VANESSA ŠUJEVIĆ

**OČUVANJE USMENE ZAVIČAJNE BAŠTINE U DJEČJEM VRTIĆU „RAPČIĆI“ U
ŽMINJU**

Završni rad

Pula, 2021.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

VANESSA ŠUJEVIĆ

**OČUVANJE USMENE ZAVIČAJNE BAŠTINE U DJEČJEM VRTIĆU „RAPČIĆI“ U
ŽMINJU**

Završni rad

JMBAG: 0303079935

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij Predškolski odgoj

Predmet: Usmena zavičajna baština

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Teorija i povijest književnosti

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Vjekoslava Jurdana

Pula, 2021.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Vanessa Šujević, kandidatkinja za prvostupnicu predškolskog odgoja, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Vanessa Šujević, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom *Očuvanje usmene zavičajne baštine u DV „Rapčiči“ u Žminju* koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Prije svega, zahvaljujem svojoj mentorici izv.prof.dr.sc. Vjekoslavi Jurdani na strpljenju i savjetima prilikom izrade ovog rada.

Nadalje, veliko hvala ravnateljici i odgojiteljicama Dječjeg vrtića „Rapčići“ čiji je rad inspiracija i temelj za pisanje ovog završnog rada.

I na kraju, od srca hvala mojoj obitelji i prijateljima koji su mi tijekom cijelog školovanja bili podrška i vjerovali u mene.

Veliko HVALA svima!

Vanessa

SAŽETAK

Zavičaj je mjesto kojem pripadamo i koje nam pruža osjećaj sigurnosti. Uz njega nas veže mnogo lijepih trenutaka i najranijih sjećanja. Izrazito je važno da ljubav i osjećaje koje gajimo prema zavičaju prenosimo na nove generacije. Svako će dijete, upravo kroz povezanosti sa svojim zavičajem, izgraditi sebe i svoj identitet. Sve materijalne i nematerijalne vrijednosti nekoga mjesta nazivaju se zavičajna baština. Zavičajna je baština temelj zajednice te je naša zadaća da je negujemo i prenosimo djeci, njezinim najboljim čuvarima.

Upravo to čini Dječji vrtić "Rapčiči", čija je misija stvarati okruženje u kojem će djeca naučiti živjeti sa zavičajnošću te je otvorenog srca negovati i čuvati. „Rapčiči“ se nalaze u Žminju, malom gradiću koji se može pohvaliti mnogim znamenitostima. Kroz prikaz projekata i slikovnica napisanim na „Žminjsken zajiku“ iz „Rapčičeve zavičajne knjižnice“ u ovom se radu ukazuje na dobar primjer očuvanja usmene zavičajne baštine u radu s najmlađima.

Ključne riječi: zavičaj, zavičajna baština, zavičajni govor, Žminj, Dječji vrtić „Rapčiči“

SUMMARY

Homeland is the place where we belong and which gives us a sense of security. We associate it with many beautiful moments and the earliest memories. It is extremely important that we pass on the love and feelings we have for our homeland to new generations. Every child will build itself and its identity through connection with its homeland.

All the tangible and intangible values of a place are called native heritage. Native heritage is a fundamental for a community and it is our duty to nurture it and pass it on to children, its best guardians.

This is exactly what the „Rapčiči“ Kindergarten does, whose mission is to create an environment in which children will learn to live with their homeland and to nurture and protect it with an open heart. "Rapčiči" is located in Žminj, a small town that boasts many sights.

Through the presentation of projects and picture books written on "Žminjski zajik" from "Rapčič's native library", this paper identifies to a good example of preserving the oral native heritage in working with the youngest.

Keywords: homeland, native heritage, native speech, Žminj, Kindergarten "Rapčiči"

SADRŽAJ

1. Uvod	1
2. Zavičaj	2
2.1. Zavičajna baština	3
2.2. Usmena zavičajna baština	4
2.3. Zavičajni govor	5
2.4. Zavičajni govor u dječjem vrtiću	5
3. Žminj	7
3.1. Žminj kroz povijest	8
3.1.1. Žminj bez malarije i kolere	8
3.1.2. Razvoj cestovnih mreža	8
3.1.3. Razvoj početkom 20. stoljeća	9
3.1.4. Između dva rata	9
3.2. Žminjske znamenitosti	10
3.2.1. Žminjska kula	10
3.2.2. Kalvarija	11
3.2.3. Crkva sv. Mihovila	11
3.2.4. Crkva sv. Trojstva	12
3.2.5. Crkva sv. Foške	13
3.3. Čakavski sabor	14
3.4. Čakavska kuća	16
3.5. Žminjski govor	17
4. Dječji vrtić "Rapčiči"	18
5. "Rapčičeva" zavičajna knjižnica	19
5.1. „Jurena“	19
5.2. „Skrito pod ladonjon“	21
5.3. „Besedarnik“	23
5.4. „Rapčiči z Bezačiji“	25
5.5. „Blavi val L'ondone blu“	28
5.6. „Va kuće i okoli kuće“	29
5.7. „Rapčiči Bezačiči i Gardelini Bazgoniči“	35
6. Crtice iz prakse	37
7. Zaključak	39
8. Literatura:	40
9. Popis slika	43

1. Uvod

Zavičaj je važan dio svih nas. To nije samo mjesto gdje smo rođeni, već i ono što nas oblikuje, pruža nam sigurnost i osjećaj pripadanja.

Tema ovog završnog rada je upravo očuvanje zavičajne baštine, s naglaskom na usmenu zavičajnu baštinu, u Dječjem vrtiću "Rapčiči" u Žminju.

U uvodnom dijelu ovoga rada bit će definirani pojmovi zavičaja, zavičajne baštine, usmene zavičajne baštine i zavičajnog govora. Zatim će, kroz nastavak rada, biti riječi o povijesti i znamenitostima Žminja – gradića u kojem su "Rapčiči" smješteni i za koji se kaže da k njemu vode svi putevi u Istri. Nadalje je dotaknuta i tema "žminjskog govora" koji je kao nematerijalno kulturno dobro zaštićen od 2008. godine.

Dječji vrtić "Rapčiči" je specifičan po tome što izrazito njeguje zavičajnost i čakavštinu, a tome u prilog ide i njihova "Zavičajna knjižnica" s čak sedam naslova koji će u ovom radu biti prikazani.

2. Zavičaj

Taj kušćić svieta mene je najlepší. Tu sve bliješći anke kad je škuro. (Autorica rada)

Prema Aniću (1991) zavičaj se najčešće povezuje s mjestom rođenja te ga možemo definirati i kao osobni osjećaj pripadanja nekom mjestu. Također, za zavičaj možemo reći da je on "emocionalna, književna, pedagoška, odnosno didaktičko - metodička kategorija, domovina u malom, osobna domovina" (Rosandić, 1975: 9). Međutim, zavičaj ne mora biti isključivo mjesto gdje smo rođeni već to može biti i mjesto gdje se osjećamo kao kod kuće, navikli smo ondje živjeti i srcu nam je drago. Neki ljudi svojim zavičajem smatraju i više krajeva u kojima su živjeli (Jurdana, 2015: 15).

Svi smo već u prvim godinama života, prije svega u našoj obitelji, a kasnije i šire, razvili odnos prema svom zavičaju. Jedni zavičaj smatraju mjestom rođenja i odrastanja te ga vežu uz zemljopisno podrijetlo. Drugi pak zavičaj definiraju kao mjesto u kojem se osjećaju sigurno, treći pak smatraju da je onaj emocionalni, unutrašnji zavičaj kojega gradimo tijekom cijeloga života, najvrjedniji. Bez obzira s kojim se stavom slažemo, svima je jednako obilježje da je zavičaj "čvrsta točka koja nam služi poput orijenta na životnim putovanjima". Zavičaj je mjesto s kojeg polazimo i mjesto na koje se vraćamo; zavičaj koji nosimo u sebi daje smisao onome što činimo (Halačev, 2013: 19).

Mnogo nas lijepih trenutaka i najranijih sjećanja iz djetinjstva vežu uz zavičaj. Važno je da tu ljubav i osjećaje koje gajimo prema zavičaju prenosimo na nove generacije. Svako će dijete, upravo kroz povezanosti sa svojim zavičajem, izgraditi sebe i svoj identitet. Jer, kako Husanović-Pejnović (2011: 90) kaže: „Svaki običaj, dijalekt, govor, tradicija i/ili baštinski sadržaji dio su zavičajnog identiteta neke osobe.”

Osjećaj pripadanja i sigurnosti te saznanja o baštini, običajima i zavičaju u kojem žive kod djece stvaraju pozitivne emocije prema zavičaju. Zbog toga, kako kaže Jurdana (2015), u odgoju i obrazovanju djeteta načelo zavičajnosti treba biti prisutno. Jurdana (2015), nadalje, navodi kako i psihologija istražuje važnost zavičaja i zavičajnosti kod pojedinaca, a osobito izražavanje osjećaja zavičajnosti. Osjećaj pripadanja je bitan dio razvoja koji je djetetu potreban od samog rođenja kada mu to omogućuje majka,

kasnije se to nastavlja s pripadanjem određenom društvu, odnosno, zavičaju. Upravo je zavičaj taj koji pruža sigurnost, ljubav i zaštićenost.

Gajiti i njegovati ljubav prema zavičaju treba učiti od ranog djetinjstva jer što više volimo svoje znat ćemo voljeti i tuđe, i samim time stvarati pozitivan odnos prema svakome (Jurdana, 2015: 45).

„Malo dijete prirodno je i snažno povezano sa svojim zavičajem i zavičajnim jezikom s kojim odrasta i stvara čvrstu vezu između vrtića i obitelji. Uvrštanjem zavičajnosti u kurikulum djetetu se pruža prilika da istražuje i otkriva, da se čudi, mašta i zamišlja tako što upoznaje običaje i tradiciju, priče i legende zavičaja.” (Kalčić, 2019).

Štoviše, još ranih sedamdesetih godina prošlog stoljeća, na Čakavskom saboru u Žminju, Pero Šimleša naglasio je pedagošku važnost uvođenja načela zavičajnosti u odgojno-obrazovni sustav.

Jer, kako kaže Šimleša (1975: 25): „Zavičaj je mjera i model za sve što će se kasnije učiti.”

2.1. Zavičajna baština

I kamo god da grien vajak ću va sebe naše besede i užance nosit, vajak će mi sparadi njih srce zapliesat. (Autorica rada)

Zavičajnom se baštinom smatraju sva materijalna i duhovna dobra nekog mjesta. Sve vrijednosti koje mještani nose u sebi: kako razgovaraju, kako gledaju na život, kako žive. “Zavičajna baština je prije svega zavičajno znanje i mudrost ljudi na određenom mjestu u određeno vrijeme” (Maretić, Caktaš, 2007: 87-96). Pojam zavičajna baština uključuje sve znanje i vještine koje je pojedinac ostavio na nekom području u određenom vremenu te to čini temelj za buduće generacije.

“Baština je ukupnost iz prošlosti sačuvanih i njegovanih kulturnih dobara. Njena glavna značajka je čuvanje i njegovanje svega onoga što su nam naši preci ostavili, kao kulturu, tradiciju, zavičajnu mudrost. Svako područje na svijetu posjeduje baštinu. Ona bi trebala predstavljati temelj zajednice, ali isto tako i bit čvrsta veza sa prošlošću” (Anić, 1991: 84-86).

Kako tvrdi Brajčić (2013: 5): „Svaka nacionalna baština, bila ona materijalna ili nematerijalna, od neprocjenjive je vrijednosti narodu kojem pripada. Ona ga određuje i opisuje, čini ga prepoznatljivim i jedinstvenim u odnosu na druge narode, a često je i

uvjet njegova opstanka. Stoga je važno kako se odnosimo prema baštini, ali i što poduzimamo pri odgoju i obrazovanju djece i mladih u kontekstu postavki o cjeloživotnom učenju za održivi razvoj. Danas živimo u svijetu globalizacije koja je iz dana u dan sve utjecajnije, i zbog toga se treba sve više pozornosti pridati očuvanju nacionalnog blaga, jer jedino tako je moguće očuvati nacionalni identitet. Zbog toga je važno da se s cjeloživotnim učenjem započne vrlo rano, u predškolskoj dobi, kako bi djeca već tada dobila što bolji temelj za pozitivan odnos prema prirodnoj i kulturnoj baštini.“

Najbolji način da sačuvamo vrijednosti našeg zavičaja jest da upoznajemo djecu s njima od najranijeg djetinjstva. Jer, kako kaže Kalčić (2019): “Djeca su već odavno prepoznata kao najbolji čuvari baštine”.

Zavičajne vrijednosti usađene u djetinjstvu čovjek nosi u sebi cijeli život. Kada ostarimo i „kad sva druga sjećanja izblijede, sjećamo se pjesmica naučenih u ranom djetinjstvu, u obitelji ili u vrtiću“ (Cohen, 2011).

2.2. Usmena zavičajna baština

Usmena zavičajna baština se prema Miškoviću (2009): “ogleda kroz usmene izraze i tradicije, usmenu književnost uključujući i jezik koji je dio te baštine, izvedbene umjetnosti te znanja i vještine tradicijskog rukotvorstva.”

Književnost je izrazito bitan dio ljudskoga života. “Ona je jedna od temeljnih spona kulture, i to one u njezinu izvornome značenju, bez obzira na to pojavljuje li se u usmenom ili pisanom obliku“ (Botica, 2013: 9).

Usmena je kulturna baština međunarodno prepoznata kao važan dio očuvanja kulturnoga identiteta. Zbog globalizacije u današnjem vremenu mnogi izričaji nematerijalne kulturne baštine u opasnosti su od izumiranja, ugroženi standardizacijom, oružanim sukobima, turizmom, industrijalizacijom, ruralnim egzodusom, migracijama i uništenjem okoliša (Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske. <https://min-kulture.gov.hr/>, 1.8.2021.).

2.3. Zavičajni govor

Zdrhi me pasajo kad čujen to naše mehko ć, to naše lijepo ča. (Autorica rada)

Za zavičajni govor, kojeg se naziva još i materinski, kaže se da je temelj kulture i društva. On ima izrazito važnu ulogu u djetetovom životu. Naime, to je jezik koji dijete sluša i usvaja puno prije odlaska u školu. To je prvi jezik koji dijete čuje od svoje majke i ostatka obitelji te upravo njega počinje koristiti u verbalizaciji svojih doživljaja. Jurdana (2015) ističe kako materinski jezik neposredno povezuje dijete za prostor u kojem živi i u kojem žive njegove najvažnije osobe. Na tom jeziku razmišljamo, sanjamo i računamo. Definiciju materinskog jezika kao jezika usvojenog u ranoj dobi koji postaje prirodni instrument mišljenja i komuniciranja definirala je organizacija UNESCO i to 1953. godine (Jurdana, 2015: 18). Danas tako definiramo materinski jezik kao rodni ili prvi jezik koji neka osoba nauči u obitelji. Riječ je o jeziku s kojim najlakše izražavamo najširi raspon vlastitih misli i najjačih emocija. Tim se jezikom služimo najbolje i najpreciznije jer je usađen u nas od naših početaka i zahvaljujući njemu učimo, mislimo i govorimo (Ham prema Jurdana, 2015: 18).

2.4. Zavičajni govor u dječjem vrtiću

Jurdana (2015) ističe da se zavičajni govor u odgojnom i obrazovnom sustavu smatrao nepoželjnim, djeca su često bila ispravljana kada bi upotrebljavala narječje ili mjesni govor koji imaju usvojen čime bi se kod njih razvijao strah od jezika.

Međutim, već u predškolskom razdoblju valja razvijati kod djece svijest o svome materinskom jeziku kao i o standardnom i pri tome paziti da ne dođe do zanemarivanja i odbacivanja jednog od tih dvaju jezika, već da oba jezika budu dio izražavanja svakog djeteta (Turza Bogdan, 2013).

O susretu djeteta sa zavičajnom riječju ovisi njegova daljnja jezična i književnoumjetnička kompetencija. Kod djece se prije svega javlja ljubav prema riječi, čitanju i pisanju, učenju izražajnoga govorenja i književnosti koja postupno postaje ljubav prema zavičaju i tradiciji (Jurdana, 2015).

Stoga, nikako ne bi trebalo djecu kočiti ili ispravljati, već dopustiti da se izražavaju onako kako najbolje znaju i žele jer time jačaju svoj zavičajni identitet. U odgojno-obrazovnom radu poželjno je njegovati zavičajnost i obrađivati zavičajna djela prilagođena djeci kao vrijednu književnu kulturnu baštinu. Veliku ulogu u tome imaju odgojitelji jer oni pružaju djeci uvid u zavičaj, njegove ljepote i važnost te prenose djeci emocije i osjećaj pripadanja.

Djeca su naša budućnost. Oni će ponijeti u svijet svoje budućnosti sve ono što ih naučimo. I nama je netko podario svijest o vrijednosti zavičajne baštine, tradicije zavičaja u kojem smo odrastali. Generacije se smjenjuju, ali vrijednosti ostaju (Jurdana, 2015: 33).

3. Žminj

*11 puoti
va Žminj pelje.
Pridi po kien češ.
Čuda češ novega
videt i provat.
Žminj i Žminjci
će ti zavajka
va srce ostat.*

Autor: Marija Sošić (Sošić, 2015)

Slika 1. Žminj iz zraka

Izvor: (<http://www.tzzminj.hr>, 2.8.2021.)

Kaže se da ako u Europi svi putevi vode u Rim, onda u Istri svi putevi vode u Žminj. Gradić koji se nalazi u središtu Istre i staro je sjecište puteva.

Žminj je općina koja broji 33 naselja i 112 sela u kojima trenutno živi 3650 stanovnika.

Prvi se put Žminj spominje 1178. godine u povelji pape Aleksandra III. i to kao *Zimino*.

3.1. Žminj kroz povijest

U prapovijesti je Žminj bio naseljen kao gradina. Nađeni ostaci keramike kod crkve svete Foške i u samom Žminju potvrđuju da je već u željeznom dobu (2000. do 1000. godine prije Krista) na Žminjštini bilo nekoliko naselja. Pretpostavlja se da je Žminjština značaj prometnog raskrižja dobila već tada jer su putevi vodili prema tada već postojećim naseljima, poput Lindara, Pićna, Barbana i Vodnjana. Žminjština je od druge polovice 12. st. bila u sastavu Pazinske grofovije. Iz *urbara* (zbirke propisa) i ostalih izvora da se zaključiti (po davanjima i radnim danima za obradu zemlje) da je Žminj bio među najrazvijenijima. Trgovalo se poljoprivrednim proizvodima, drvom i vinom. To potvrđuju i riječi Jochanna Weicharda Valvasora u knjizi "*Slava Kranjskoga vojvodstva*" koje opisuju kako u Žminju ima više vina nego vode (<https://www.istra.hr/hr/destinacije/zminj/dozivate/zminjska-kula>, 3.8.2021.).

3.1.1. Žminj bez malarije i kolere

U 14. stoljeću u Žminj su doseljavali bjegunci iz istarskih naselja koja su razorili Mlečani. U 16. stoljeću Žminj naseljavaju i stanovnici Like i Krbave koji su bježali pred Turcima. Žminjština je proživljavala teške trenutke za vrijeme Uskočkog rata od 1615. do 1617. godine kada su Mlečani nemilosrdno uništavali šumsko i drugo bogatstvo. Međutim, nakon rata se ovaj kraj brzo oporavio jer ga nisu napale malarija i kolera koje su harale Istrom. Žminj je bio trgovačko središte. Između ostalog, trgovalo se drvom, mesom, sirom, žitaricama, voćem, vinom i sijenom. U 17. stoljeću je Žminjština imala oko 380 porodica, što znači više od 1000 stanovnika.

3.1.2. Razvoj cestovnih mreža

Nakon pada Mletačke republike, između 1805. do 1814. godine, Istra dobiva francusku vlast. Nakon 1814. godine počinje približno sto godina dugo austrijsko doba. U to se vrijeme značajno razvila cestovna mreža. Za to su uglavnom zaslužni Francuzi koji su tijekom svog kratkog vladanja Istrom ubrzano gradili ceste. Tako je bila obnovljena

ceste iz Pule i Rovinja preko Žminja prema Pazinu. Modernizacijom cesta Žminj dobiva poštu 1841., a osnovnu školu 1822. godine što omogućava razvoj i prosperitet (<https://www.istra.hr/hr/destinacije/zminj/dozivate/zminjska-kula>, 3.8.2021.)

3.1.3. Razvoj početkom 20. stoljeća

Žminj je bio mjesto gdje je boravilo mnogo ljudi i gdje se trgovalo, o tome govori velik broj gostionica i iznajmljivača smještaja. Razvili su se mnogi obrti poput pekara, stolara, tesara, kovača, postolara i slično, koji su radili u samom Žminju, ali i u okolnim selima. Značajno se razvija obrada kamena. Poznati su bili žminjski *škarpelini*; obrađivači kamena. Za Žminj i Žminjštinu su početkom 20. stoljeća važni sljedeći događaji: osnivanje Gospodarske zadruge 1903., izgradnja društvene zgrade - *Lokande* 1905. godine, osnivanje *Posujilnice* (novčanog zavoda, banke) i Čitaonice 1906. te zadružnog parnog mlina 1907. godine. Vrijeme je to u kojem se na ovom području mogu vidjeti prvi automobili, motocikli i bicikli, a u funkciju je stavljen i telegraf.

3.1.4. Između dva rata

Nakon Prvog svjetskog rata Istra Rapalskim ugovorom 1920. godine pripada Italiji te za Žminjštinu, kao i za cijelu Istru, započinje potpuno novo razdoblje. Pulska pokrajina sa sjedištem u Puli nastala je 1923. godine, a njome je upravljao perfekt. Pokrajina je bila raspoređena na šest okružja, a Žminj je pripadao pazinskom. Tadašnji stanovnici Žminja u potrazi za poslom sele se u Ameriku, Italiju i drugdje. Iselile su 42 obitelji, a mnogi su posjedi propali. Sredinom tridesetih godina dolazi do napretka. Ljudi se zapošljavaju u rudniku u Raši, jača trgovina, održavaju se ceste i započinje autobusni promet. Žminjci često vlakom odlaze Trst te ondje prodaju svoje proizvode. U Trstu su također nabavljali razne proizvode i dostavljali ih stanovništvu pa je tako roba iz Trsta dobila visoki ugled među Žminjcima. Od 1928. godine kroz Žminj prolazi autobus koji vozi iz Trsta za Pulu i obrnuto, a staje kod crkve svetog Bartola. Sredinom 30-ih godina do Žminja počinju voziti kamioni s prikolicama, takozvane *raške kavarice*, čime je olakšan odlazak na posao u rudnike gdje radi sve više ljudi (<http://tzzminj.hr/index.php/zminj/povijesni-pregled>, 3.8.2021.).

3.2. Žminjske znamenitosti

Žminj je, iako malena općina, prepun znamenitosti od kojih su najzanimljivije Žminjska kula, Kalvarija, Crkva sv. Mihovila, Crkva sv. Trojstva i Crkva sv. Foške te su daljnjim tekstom i zasebno opisane.

3.2.1. Žminjska kula

Pored pravokutne kule na sjeverozapadnom kutu kaštela, u 15. stoljeću kod ulaza u grad nadozidane su i tri okrugle kule s kosom strminom na donjem dijelu. Takav oblik kula su Mlečani gradili u to doba pri utvrđivanju kaštela u Istri i Dalmaciji.

Jugozapadna i sjeverozapadna kula srušene su u drugom desetljeću 18. st. prilikom proširenja župne crkve prema zapadu (1713. godine) te uslijed gradnje njezina baroknog pročelja (1717. godine).

Sjeveroistočna je kula srušena za vrijeme Drugog svjetskog rata 1943. godine kada je Žminj bombardiran. Danas se u Žminju može vidjeti samo jedna kula koja je dio južnog krila čiji je dio ugrađen u župnu crkvu. Nakon prestanka ratnih opasnosti, kula je dobila balkon. Danas se u kuli održavaju razne izložbe (<https://www.istra.hr/hr/destinacije/zminj/dozivate/zminjska-kula>, 3.8.2021.).

Slika 2. Žminjska kula

Izvor: (<http://www.tzzminj.hr>, 3. 8. 2021)

3.2.2. Kalvarija

U Žminju se nalazi najstarija istarska kalvarija. Sagrađena je u 18. stoljeću, točnije 1728. godine.

Riječ kalvarija nastala je od latinske riječi *calva* čije je značenje “gola lubanja” ili “Golgota”, a simbolizira brežuljak pokraj Jeruzalema na kojem je prema Novom zavjetu razapet i umro Krist. Nalazi se na križanju, podno gradića. Stari ju Žminjci zovu *Krvarija*. Sve do sredine prošlog stoljeća, na blagdan sv. Marka evanđelista koji se obilježava 25. travnja, u ranim jutarnjim satima procesija bi iz župne crkve krenula do Kalvarije. Župnik bi na Kalvariji blagoslovio polja kako bi urod bio dobar. Potom bi se vjernici okolnim putem vratili u župnu crkvu (<http://www.tzzminj.hr/index.php/kultura/kalvarija>, 3.8.2021.)

Slika 3. Kalvarija u Žminju

Izvor: (<http://www.tzzminj.hr>, 3.8.2021.)

3.2.3. Crkva sv. Mihovila

Na vrhu brežuljka, usred nekadašnjeg kaštela, izgrađena je Crkva sv. Mihovila. Crkva je do danas sačuvala krajnji oblik izgradnje koji je završen u prvoj polovici 18. stoljeća. Njezino bočno pročelje zapravo je zid žminjskoga kaštela. Pročelje crkve

izgrađeno je 1717. godine zalaganjem župnika *Santeta* Rovisa i karakteristično je za istarski barok provincijskog karaktera s elementima renesanse, poput baroka u sjevernoj Italiji. Kip svetog Mihovila, zaštitnika župe i mjesta, nalazi se u sredini te dominira cijelim pročeljem. U niši s desne strane nalazi se sv. Rok, a s lijeve sv. Sebastijan (<http://www.tzzminj.hr/index.php/kultu.ra/crkve-i-kapelice/crkva-sv-mihovila-zminj>, 4.8.2021).

Slika 4. Crkva Svetog Mihovila

Izvor: (<http://www.tzzminj.hr>, 4.8.2021.)

3.2.4. Crkva sv. Trojstva

Ova Crkva datira iz 15. stoljeća te je jednostavna gotička crkva. Stoji na sjevernoj strani župne Crkve sv. Mihovila. Nekada je bila okružena Žminjskim kaštelom.

Sagrađena je od blokova sačinjenih od domaćeg kamena vapnenca, a krov joj je pokriven škrljama. Dva pravokutna prozora te vrata postavljeni su 1601. o čemu govori natpis na nadvoju iznad ulaza. Oslíkana je freskama slične onima koje se mogu vidjeti tek u Kranjskoj, odnosno, susjednoj Sloveniji. Freske prikazuju scene iz Kristova života: djetinjstvo, bijeg u Egipat, pad egipatskih kumira, pokolj nevine djece, povratak sv. obitelji iz Egipta, krštenje u Jordanu, progon trgovaca iz hrama, posljednja večera, Krist na Maslinskoj gori, Judin poljubac, Krist pred Pilatom, uskrsnuće, svete žene na

praznom grobu, Krist se javlja jedanaestorici učenika, nevjerni Toma, uzašašće na nebo (<http://www.tzzminj.hr/index.php/kultura/crkve-i-kapelice/crkva-svetog-trojstva>, 6.8.2021.)

Slika 5. Freske u crkvi svetog Trojstva

Izvor: (<https://www.istrapedia.hr/en/natuknice/1542/freske-u-zminju>, 6.8.2021.)

3.2.5. Crkva sv. Foške

Ova je Crkva podignuta u 6.stoljeću za vrijeme Bizanta te je najstarija Crkva u Žminju. Nalazi se je 1, 5 km istočno od Žminja, na brežuljku uz desnu stranu ceste koja vodi prema Pićnu.

Starokršćanska mučenica sv. Foška zaštitnica je od glavobolje, depresije, reumatizma te zaštitnica mladeži. Crkva je srušena u 7. stoljeću, a obnovljena oko 800. godine, za vrijeme franačke vlasti. Na njezinom bočnom krovu nalaze se tranzene; izbušene kamene ploče koje zatvaraju prozorske otvore, koje su oblik gradnje starokršćanske arhitekture iz 6. stoljeća. Iz ranog srednjovjekovlja datiraju lezene, tj. vertikalne zidne istake koje služe kao ukras i potporanj. Korpus današnje crkve oblikovan je početkom 18. st., a u njemu su ostali ugrađeni pročelni zid i bočni zidovi ove predromaničke crkve. Sredinom 18. stoljeća izgrađen je zvonik uz njezino prednje pročelje. Arhitekt Andrija Mutnjaković svojedobno je svetu Fošku opisao kao crkvu koja "dobom gradnje, stilskim osobinama i prezentnim stanjem spada u antologijska djela hrvatske

predromanike” (<http://www.tzzminj.hr/index.php/kultura/crkve-i-kapelice/crkva-sv-foske>, 6.8.2021)

Slika 6. Crkva svete Foške

Izvor: (<http://www.tzzminj.hr/>, 6.8.2021.)

3.3. Čakavski sabor

U Žminju je, 8. svibnja 1969. godine, osnovan Sabor čakavskog pjesništva. Prvotno je bio zamišljen kao kulturno - znanstvena manifestacija koja će se baviti uglavnom čakavskim pjesništvom. Međutim, temeljem mnogo šire programske osnove, u Žminju je nakon godinu dana, 1. ožujka 1970. godine, osnovan Čakavski sabor.

Čakavski sabor svojevrsan je model samoupravnoga kulturnog projekta s elementima i značajkama udruge građana koji stavlja u prvi plan vraćanje vrijednosti osobitosti čakavskoga govornog područja te potiče aktivnost i kreativnost na područjima kulture, stvaralaštva i znanosti. Svojim je aktivnostima osmislio i riješio važne nedoumice kulturne politike u Istri. Ukazuje na važnost vrjednovanja prinosa Istre hrvatskoj i europskoj kulturi te visoku kulturnu, civilizacijsku i humanističku konstantu istarskih elementa. Te su ideje i načela temelj osnivanja katedara Čakavskoga sabora kao organizacijskog oblika djelovanja, pa Čakavski sabor danas djeluje kao svojevrsna

udruga svojih katedara (<https://www.istrapedia.hr/hr/natuknice/598/cakavski-sabor>, 8.8.2021.).

1979. godine započela je unutar izdavačke djelatnosti Čakavskog sabora reprezentativna antologijsko - enciklopedijska kolana "Istra kroz stoljeća". Glavni urednik, sve do smrti, bio je književnik Zvane Črnja, ujedno i utemeljitelj Sabora.

Danas se svake godine u svibnju u Žminju sastaju mladi čakavski pjesnici. Također, rezultat radova koji pristižu na natječaj "Di ča slaje zvoni" svake se godine nađe u koricama istoimene zbirke. Najbolja pjesnikinja/pjesnik, po odluci stručnog povjerenstva, svake godine osvoji *Zlatno pero* (<http://www.tzzminj.hr/index.php/kultura/cakavski-sabor>, 8.8.2021.).

Slika 7. Okupljanje čakavskih pjesnika čiji su radovi izabrani na natječaju „ Di ča slaje zvoni“

Izvor: (<http://www.tzzminj.hr/index.php/kultura/cakavski-sabor>, 4.8.2021.)

“Čakavski je sabor u kulturnu politiku integrirao klasičnu kulturu sa svim njenim značajkama, ali je ujedno kulturnu baštinu učinio prezentnom, živom, dostupnom, i to svima – i mladima i odraslima. U akciji je povezoao umjetnike i znanstvenike, kulturne djelatnike, političare, radnike i obične žitelje iz većih i manjih istarskih naselja. Čakavski

sabor je omogućio da se i u manjim mjestima, u sredinama koje su u stanovitom smislu zatvorene, pokrenu kulturne akcije. Čakavski sabor je interesantan fenomen kakav nije nigdje drugdje ostvaren. On bi morao dobiti šansu da kao forma uđe u kulturnu politiku Hrvatske. Upravo on ostvaruje onaj stvaralački princip globalne politike da kultura treba biti faktor transformacije u određenoj sredini.” Tako je 1971. godine govorio Veselko Velčić, jedan od predsjednika Čakavskog sabora (Pavletić, 2014).

3.4. Čakavska kuća

U čast obilježavanja tridesete obljetnice postojanja i rada Čakavskog sabora, u Žminju je 1999. uređena i otvorena Čakavska kuća koja je ujedno i sjedište Čakavskog sabora. U Čakavskoj kući nalazi se i knjižnica koja je usmjerena na knjige na čakavskom jeziku (<http://www.tzzminj.hr/index.php/kultura/cakavski-sabor>, 10.8.2021).

Slika 8. Čakavska kuća

Izvor: (<https://m.facebook.com/visitzminj/photos/a>), 10.8.2021.

3.5. Žminjski govor

Žminjski govor nematerijalno je kulturno dobro Republike Hrvatske. Zaštićen je 2008. godine.

Ovaj govor pripada sloju najstarijih slavenskih govora, ubraja se u čakavsko ekavski dijalekt, odnosno u središnji istarski poddijalekt. Ovaj poddijalekt u iznimnoj mjeri obilježava očuvanje arhaičnog jezičnog stanja, kako u leksiku, tako i u vokalizmu i prozodiji. Tendencije pojačane vokalnosti obilježje je žminjskog vokalizma te se to ujedno očituje postojanjem diftonga uo odnosno ie u sadržaju ostalih samoglasnika (<https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-zminj/>, 10.8.2021.)

Žminjski se govor prenosi s generacije na generaciju. Njeguju ga Osnovna škola Vladimira Gortana kao i Dječji vrtić "Rapčići". Stanovnici Žminja rabe ga u svakodnevnom govoru, a njime se pišu poezija i proza.

4. Dječji vrtić “Rapčiči”

Vrtić u Žminju ima dugu, gotovo stoljetnu tradiciju. Službeni zahtjev za otvorenje dječjeg vrtića u Žminju uputila je tadašnja općina Žminj davne 1907. godine. U školskim spisima Župne škole u Žminju nalazi se podatak da je 1863. godine vrlo kratko, ali uspješno, u toj školi radio i vrtići i to s četrdesetak djece. Vrtić kakvog poznajemo danas otvoren je 2007. godine s misijom da stvara materijalne, socijalne i emocionalne uvjete za razvoj sretnog i zdravog djeteta koje će čuvati i očuvati svoje korijene.

“Rapčiči” su veselo gnijezdo u kojem u tri mješovite i jednoj jasličkoj odgojnoj skupini boravi 90-tak djece. Pa se tako prolazeći kroz vrtić mogu čuti veseli glasovi “Petešića”, “Švikutića”, “Klasića” i “Grozdića”.

Za ovaj se vrtić može reći da je čakavština njegova posebnost, važna odrednica vrtića svakodnevno prisutna u ophođenju i zbližavanju s djecom i roditeljima. Tako, u suradnji s roditeljima, vrtić ostvaruje niz programa koji se tiču upravo zavičajnih vrijednosti. None često svrate u vrtić te djeci pričaju priče, pokazuju im kako se od mladog jasena prave *švikutići*, kako se mijese *makaruni*, *vazmene pince*, fritule, kako se izrađuje ukrase ili lutke od kukuruznog lišća i zrnja. Sve to s ciljem da se djeci približi kako je to nekad izgledalo.

“Rapčiči” su 2011. godine od MZOS RH dobili suglasnost za Program očuvanja zavičajnosti te time postali prepoznatljivi u cijeloj županiji. Ovaj vrtić ističe žminjski “zajik” kao prepoznatljivo kulturno dobro RH (rješenje Ministarstva kulture od 2007.), ali ističe i čakavštinu kao metaforu za način življenja, djelovanja i opstanka na ovim prostorima. Ova je spoznaja vrlo važna za određenje vrtića i okrenutost zavičajnim vrijednostima jer se na taj način u Vrtiću tiho i nenametljivo ugrađuje u djecu i roditelje ispravan odnos prema zavičaju kao dijelu nacionalne cjeline (<http://www.dv-rapcici.hr/index.php/o-nama>, 12.8.2021.).

5. "Rapčičeva" zavičajna knjižnica

Uoči otvaranja novog vrtića 2007. godine izdana je prva slikovnica na žminjskoj čakavštini "Jurena". Nedugo zatim se pojavila ideja o stvaranju vrtićke zavičajne knjižnice. Ta je ideja i zaživjela te "Rapčiči" iz godine u godinu nadopunjuju svoju biblioteku. Do danas su izišli ovi naslovi:

2007. godine – slikovnica na žminjskoj čakavštini „Jurena“

2009. godine – zbirka priča "Skrito pod ladonjon"

2011. godine – rječnik žminjske čakavštine uz prijevod na standardni jezik "Besedarnik"

2012. godine – slikovnica koja na djeci primjeren način prikazuje Žminjske znamenitosti "Rapčiči z Bezačiji"

2016. godine – slikovnica na žminjskoj čakavštini "Blavi val L'ondone blu "

2017. godine – slikovnica o starim alatima, zanatima i običajima "Va kuće i okoli kući"

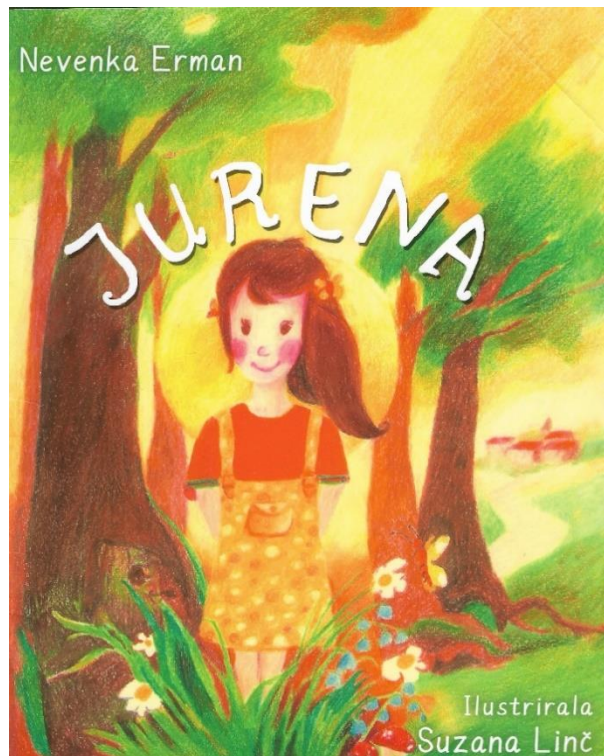
2019. godine – slikovnica o dva različita govora "Rapčiči Bezačiči i Gardelini Bazgoniči"

5.1. „Jurena“

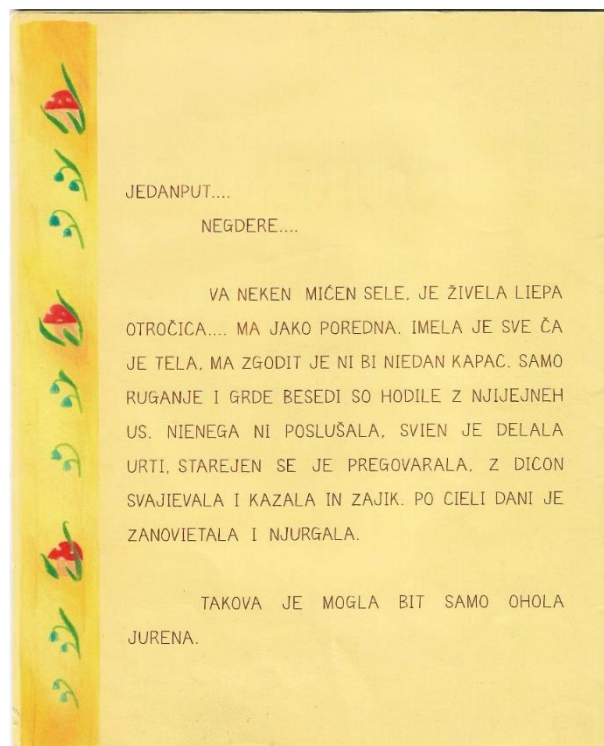
Autorica ove slikovnice na čakavskom jeziku, prve koja je ušla u Zavičajnu knjižnicu ovog specifičnog vrtića, je Nevenka Erman, umirovljena djelatnica vrtića u Žminju. Slikovnica je izdana 2007. godine uoči otvaranja „Rapčiča“ te je poslužila kao poklon svim tada novoprimljenim polaznicima vrtića.

Ovu je slikovnicu ilustrirala Suzana Linč koja je prvi puta ovu priču čula dok je kao djevojčica pohađala vrtić u Žminju.

Slika 9. Naslovnica slikovnice „Jurena“

Slika 10. Stranica iz slikovnice „Jurena“

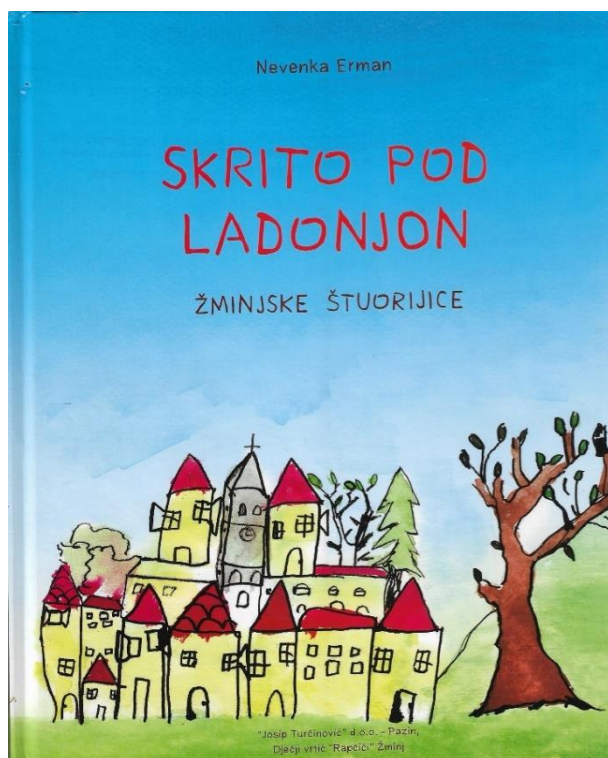

5.2. „Skrito pod ladonjon“

Nakon što je Nevenka Erman više puta „Rapčićima“ ispričala svoje priče, javila se i ostvarila ideja da se iste te priče stave u korice i sačuvaju za budućnost. „Skrito pod ladonjon“ je zbirka priča koju su svojim ilustracijama nadopunila upravo djeca.

„Osobitu pohvalu zavrjeđuje jezik kojim su priče pisane – žminjska čakavština, s nenametljivim, a ipak dobro uočljivim, objašnjenjima na dnu svake stranice. Zahvaljujući takvom postupku ova je slikovnica više od obične slikovnice – ona je škrinjica za čuvanje *domaćeg zajika*, koja će djecu nježno naputiti da trebaju svladati i poštovati standardni hrvatski jezik, ali isto tako čuvati i njegovati svoj zavičajni govor“ u uvodu ove slikovnice kaže Željka Horvat-Vukelja.

Slika 11. Naslovnica zbirke priča „Skrito pod ladonjon“

Slika 12. Stranica iz zbirke „Skrito pod ladonjon“

Slika 13. Dječja ilustracija iz zbirke „Skrito pod ladonjon“

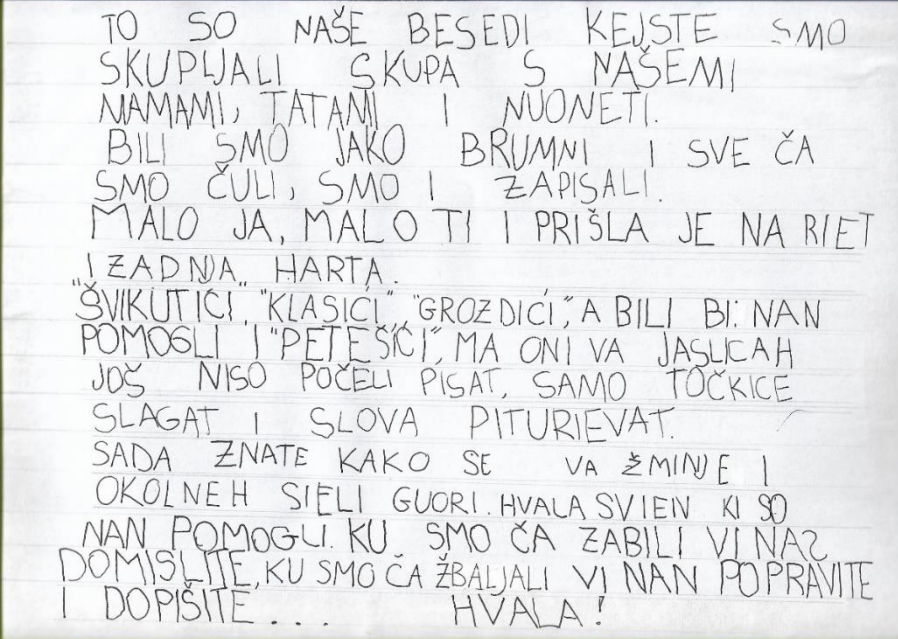

5.3. „Besedarnik“

Ovaj je rječnik žminjske čakavštine uz prijevod na standardni jezik dio projekta iz 2009. godina koji je nastao na inicijativu djece te su na njemu radile čak tri generacije. O tome svjedoči i zapis iz pedagoške dokumentacije: „Čemu služi lumbrela – kišobran?“ „Za daš i za sunce... je rekla moja nuona da so neke žmonjske šinjori nosile lumbrelin da ih sunce ne upari“

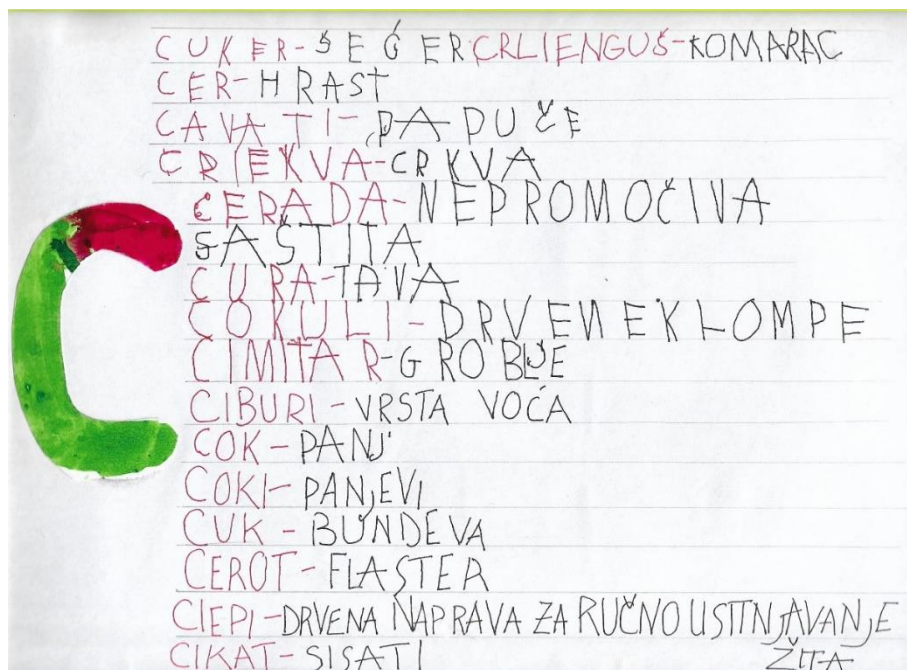
Djeca su uz pomoć odgojiteljica, roditelja, djedova i baka pune dvije godine sakupljali žminjske riječi i njihov prijevod. Nепrestano su se javljale nove ideje, a kako je u toj generaciji bilo djece koja su znala pisati i čitati, svakodnevno su ispisivali novo slovo i nove riječi. Rječnik je tiskan na 92 stranice u nakladi od 500 primjeraka, a izdavači su Školska knjiga Zagreb i vrtić „Rapčići“.

Slika 14. Iz projekta „Besedarnik“

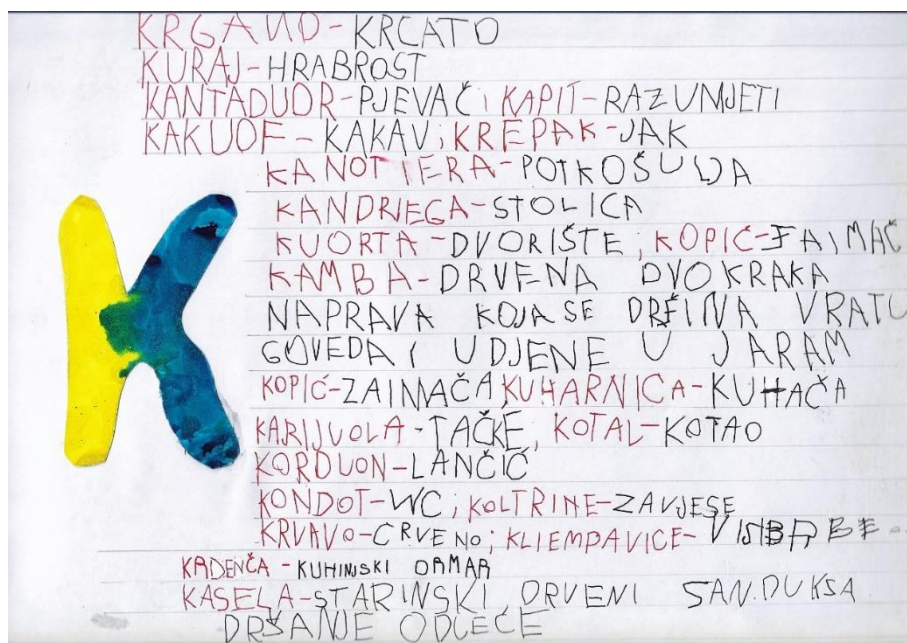

TO SO NAŠE BESEDI KEJSTE SMO
SKUPLJALI SKUPA S NAŠEMI
NAMAMI, TATAMI I NUONETI.
BILI SMO JAKO BRUMNI I SVE ČA
SMO ČULI, SMO I ZAPISALI.
MALO JA, MALO TI I PRIŠLA JE NA RIET
I ZADNA HARTA.
ŠVIKUTICI, "KLASICI", "GROZDIĆI", A BILI BI: NAN
POMOGLI I "PETEŠIĆI", MA ONI VA JASLIČAH
JOS NISO POČELI PISAT, SAMO TOČKICE
SLAGAT I SLOVA PITURIEVAT.
SADA ZNATE KAKO SE VA ŽMINJE I
OKOLNEH SIĚLI GUORI. HVALA SVIEN KI SO
NAN POMOGLI. KU SMO ČA ZABILI VI NAZ
DOMISLITE, KU SMO ČA ZBALJALI VI NAN POPRAVITE
I DOPIŠITE ... HVALA!

Slika 15. Iz projekta „Besedarnik“

Slika 16. Iz projekta „Besedarnik“

5.4. „Rapčiči z Bezačiji“

Ova je slikovnica dio projekta „Moje mjesto jedinstveno je...“ iz 2012. godine koji je započeo šetnjom „Rapčiča“ njihovim Žminjem. Djeca su prošla pokraj crkve, kule, romaničke kuće, kalvarije...

Posebno su ih očarale zidine te su se u njihovim glavicama javila mnoga pitanja:

„Kajsti je glavni zid? Uon siguro drži drugi zidi da ne pado.“

„Od česa su storeni, ča drži groti skupa?“

„Kako se dela mielta? Forši od blata i vode.“

„Rapčiči“ su uz pomoć svojih odgojiteljica, ali i roditelja, baka i djedova pa i susjeda dolazili do odgovora na svoja pitanja.

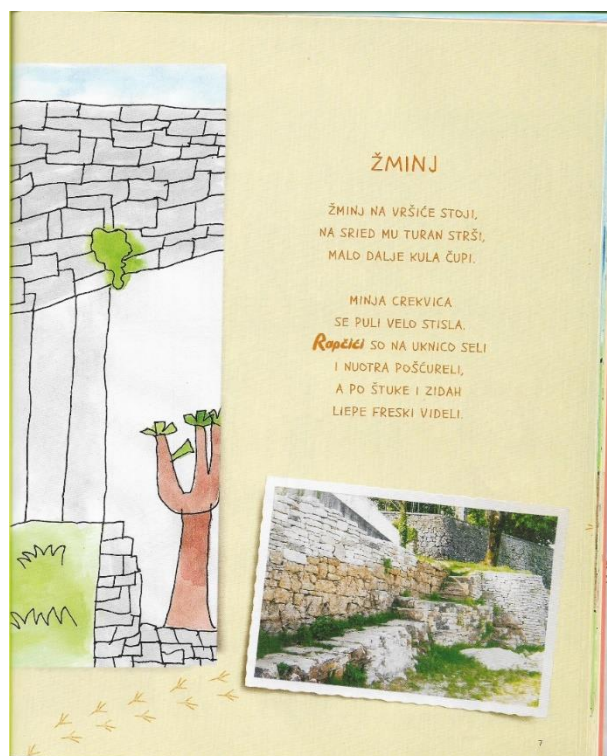
Djeca su u vrtiću od dasaka, gline, stiropora, kamenja, kartonskih kutija zidala: žminjske zidine, *štierne*, *criekve*... Miješala su *mielta od šabji, zemlji, vodi i pijeska* te istraživali koji je materijal najbolji i najčvršći.

Također su raznim likovnim tehnikama prikazivala ono viđeno; zidine, crkve, šterne... Upravo su ti radovi postali ilustracije slikovnice „Rapčiči z Bezačiji“ autorice Milice Kranjčić.

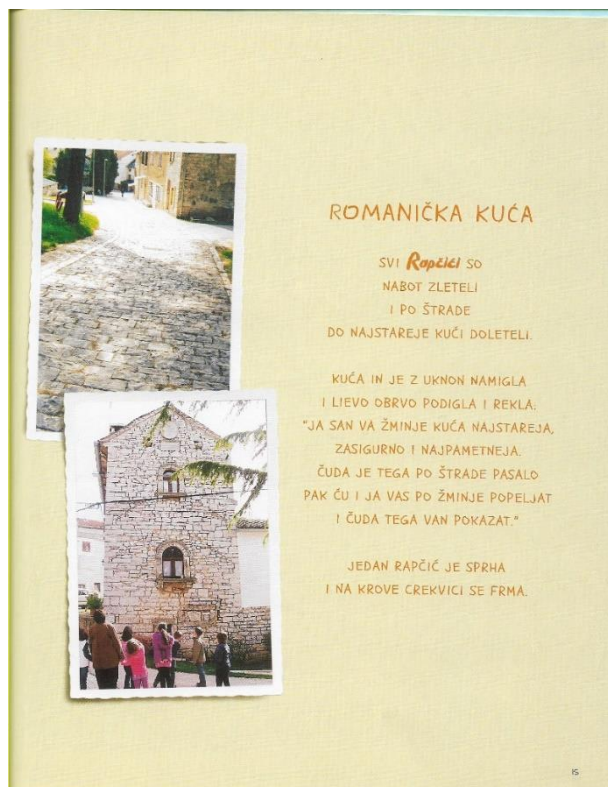
„Čitajući ovu slikovnicu, djeca uče o žminjskoj prošlosti i sadašnjosti, o svojoj prošlosti i sadašnjosti, otvaraju sebi, i ne znajući, put u budućnost. Poznato je da dijete rane dobi živeći uči i uči živeći. Stoga je poznavanje okruženja u kojem žive osobito važno za njihov život, i onaj obiteljski i onaj institucionalni. Što je to okruženje bogatije, to će i djetetov život biti bogatiji i kvalitetniji. Ova je slikovnica zapravo način posvješćivanja toga bogatstva u djetetovu životu. Načelo zavičajnosti jedno je od temeljnih načela u poučavanju djece, i u sadržajnom i u izražajnom djelu. Stoga je ova slikovnica pravi model tog načela.“ opisuje ovu slikovnicu Orijana Paus (Kranjčić, 2012).

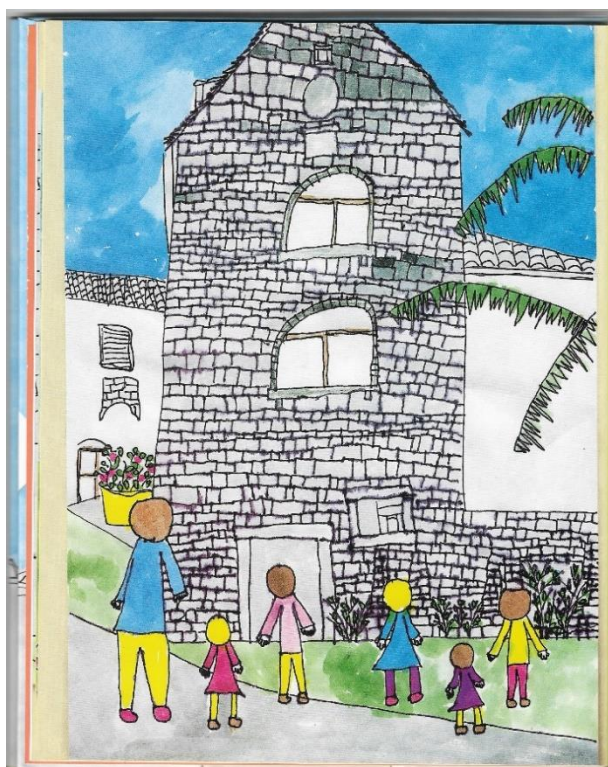
Slika 18. Pjesma o Žminju iz slikovnice „Rapčiči z Bezačiji“

Slika 19. Iz slikovnice „Rapčiči z Bezačiji“

Slika 20. Dječja ilustracija iz slikovnice „Rapčici z Bezačiji“

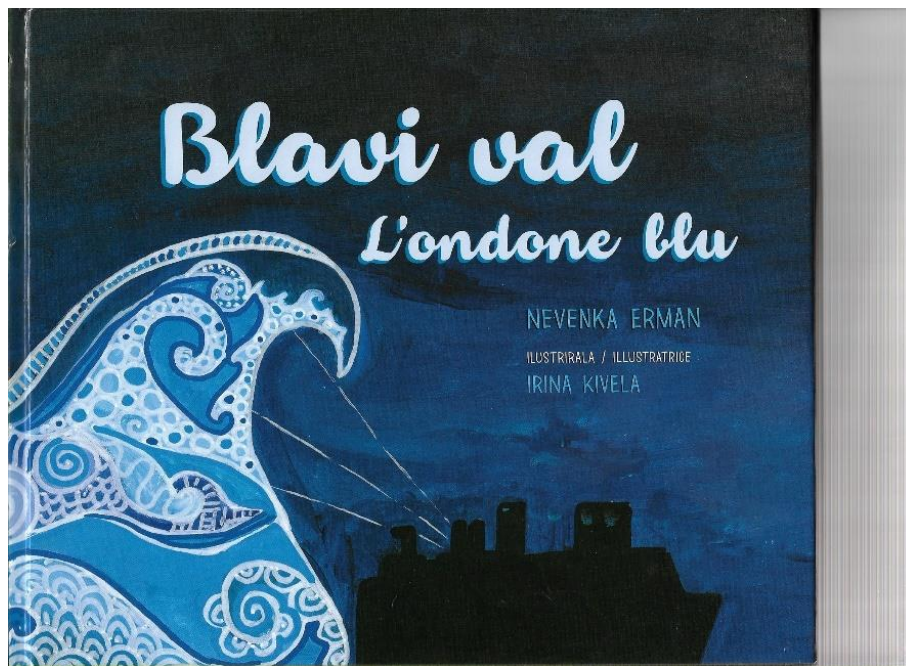

5.5. „Blavi val L'ondone blu“

Ova je slikovnica, autorice Nevenke Erman, jedna ljubavna priča između morskog vala i kamena pisana na žminjskom govoru.

Ovu priču možemo usporediti s poznatim „Malim princem“ Antoinea de Sainta-Exuperyja, međutim, sve se događa u morskim dubinama, a umjesto nježne prinčeve ruže, val se zaljubljuje u običnu *grotu*.

Slika 21. Naslovnica slikovnice „Blavi val L'ondone blu“

Slika 22. Stranica iz slikovnice „Blavi val L'ondone blu.“

5.6. „Va kuće i okoli kuće“

Ova je slikovnica dio projekta „Stari alati, zanati i običaji“ koji je započeo 2016. godine posjetom Žminjskoj kuli u kojoj je bila smještena izložba starih alata, gdje je umirovljena nastavnica Milica Kranjčić djeci ispričala priču o starim alatima i zanatima. Djeci je to bilo zanimljivo te su danima pričala o tome, a zatim su i zapisivali i crtali olovkom, ugljenom i drugim tehnikama.

Djecu je u vrtiću posjetio stari *kaligar* postolar Galiano Božac koji je djeci objasnio i pokazao postupak izrade cipela od kože, pojasnio koji alat čemu služi i koji je njegov naziv te poklonio im jedne dječje kožne cipele.

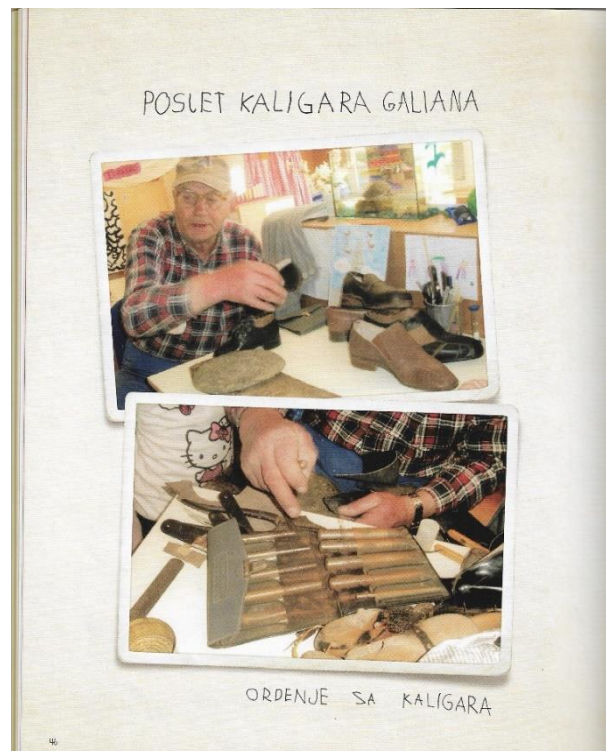
Na mnoga je pitanja postolar odgovarao:

„Koliko je košta jedan put postuol?“ – *Puno, Puno dinari.*

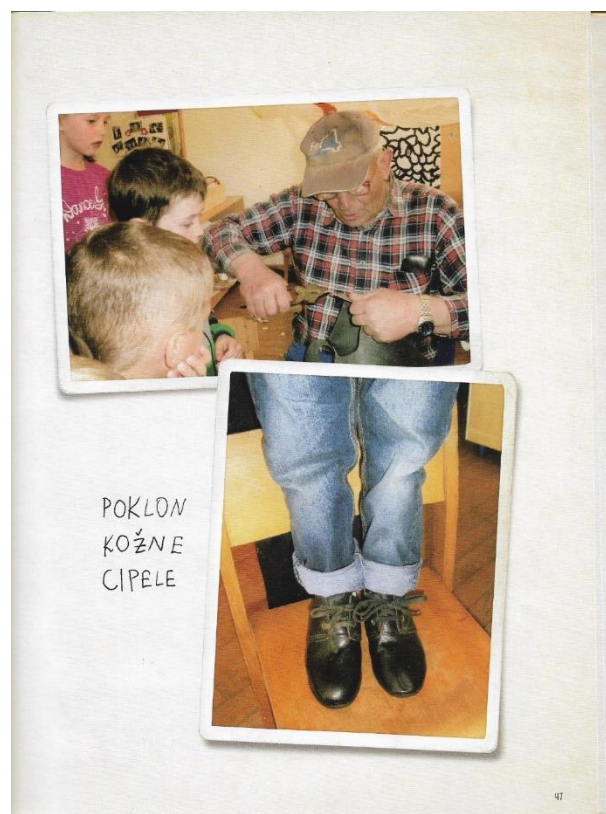
„Ča so brukvići?“ – *Dreveni čavli za postoli.*

„Galiano, kako delate gumi – potplati?“

Slika 23. Iz slikovnice „Va kuće i okoli kuće“

Slika 24. Iz slikovnice „Va kuće i okoli kuće“

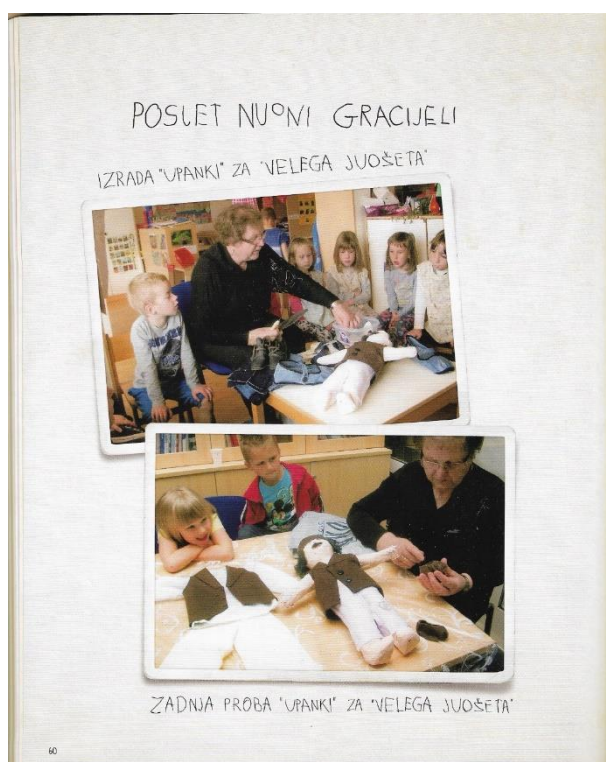
Nedugo zatim, u vrtić je stigla i nona Gracijela Damijanić, umirovljena *žnjidarica* – krojačica. Djeci je ispričala kako su se nekad davno nosile *upanki* i *cokuli* jer drugo nisu imali.

„Kakove so to cavate?“ - *Od robi, od rifli. Š njimi so hodili i po dažlje i po snege i po sunce.*

„Kade ste našla robo za ušit upanki?“ - *Muoj otac je dela na železnice i ni riva trliž potrošit pa je mene donesa za upanki ušit. Uni put na ruoki, tek kašnje smo imali makino za šit.*

„Kakove patike ste imeli?“ – *Ni bilo patik sin muoj, samo upanki i cavati za po doma, a njih smo mogli storit i od starih buorši.*

Slika 25. Iz slikovnice „Va kuće i okoli kuće“

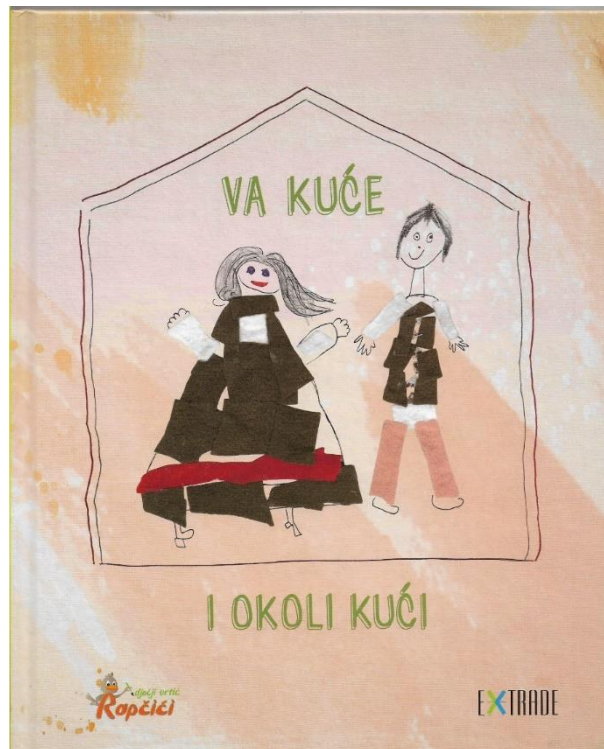

U Vrtić su stalno dolazili novi gosti sa svojim zanimljivim pričama. Teta Nevenka je djeci pričala o običajima nekad i danas i pokazala im kako se peču kolači „Kristove krune“, Milan i Ana „Rapčićima“ su pjevali na tanko i debelo, teta Ana pokazala im je kako se plete, teta Marija pokazala je djeci i naučila ih stare igre iz vremena kada je

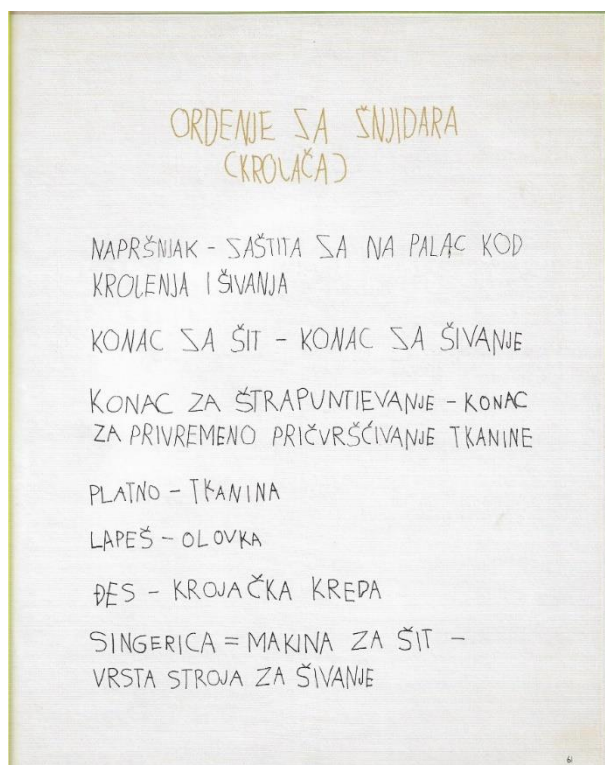
ona bila mala. Djeci je bilo sve zanimljivije i novih priča i poticaja nikad im nije bilo dosta. Svako jutro pitali bi svoje odgojiteljice: „*Ki će nan danas prit va vrtić?*“

Vilma Unukić (Polaznici Dječjeg vrtića „Rapčići“, 2017) za slikovnicu „Va kuće i okoli kuće“ kaže da je to svojevrsan istraživački projekt djece „Rapčića“ koji u zajedništvu sa svojim odgojiteljicama, roditeljima, bakama, djedovima, susjedima i prijateljima pokušavaju otkriti i shvatiti uporabnu, jezičnu i likovnu vrijednost starog, često odbačenog predmeta, koji je dio baštine. Velik i zahtjevan projekt za male ruke, oči i uši, ali zahvaljujući dobroj korelacij sadržaja i motiviranosti projekt postaje igra, a igra upečatljiva duhovna svojina i radost.

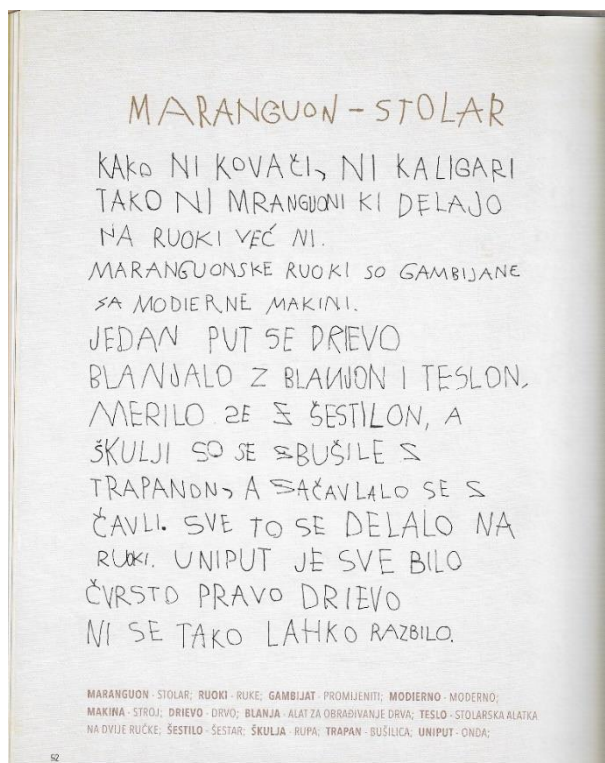
Slika 26. Naslovnica slikovnice „Va kuće i okoli kuće“

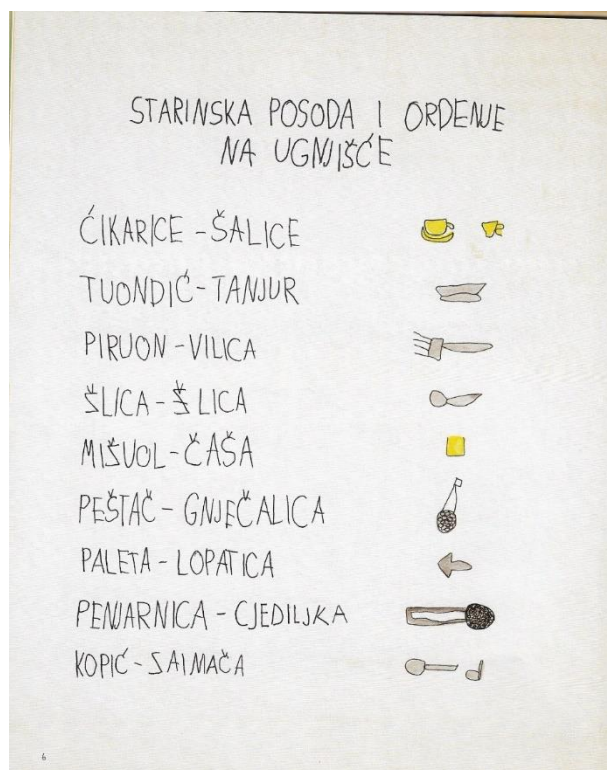
Slika 27. Iz slikovnice „Va kuće i okoli kuće“

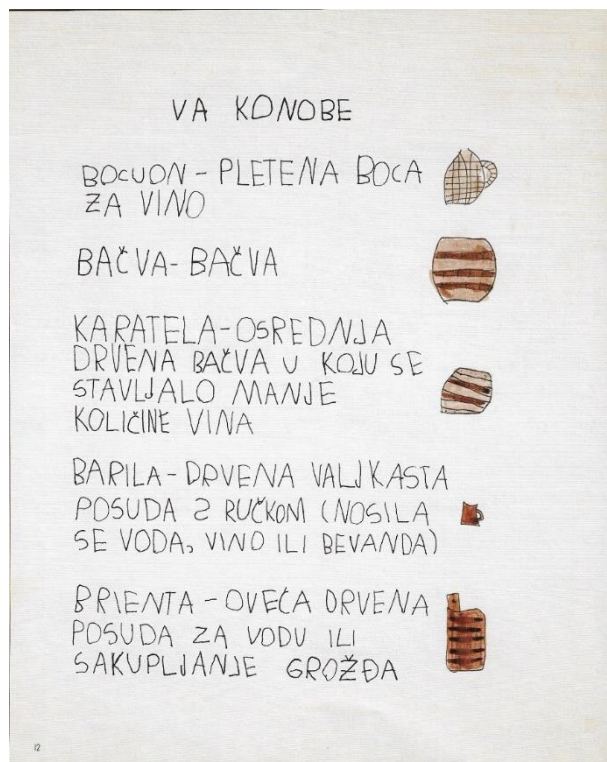
Slika 28. Iz slikovnice „Va kuće i okoli kuće“

Slika 29. Iz slikovnice „Va kuće i okoli kuće“

Slika 30. Iz slikovnice „Va kuće i okoli kuće“

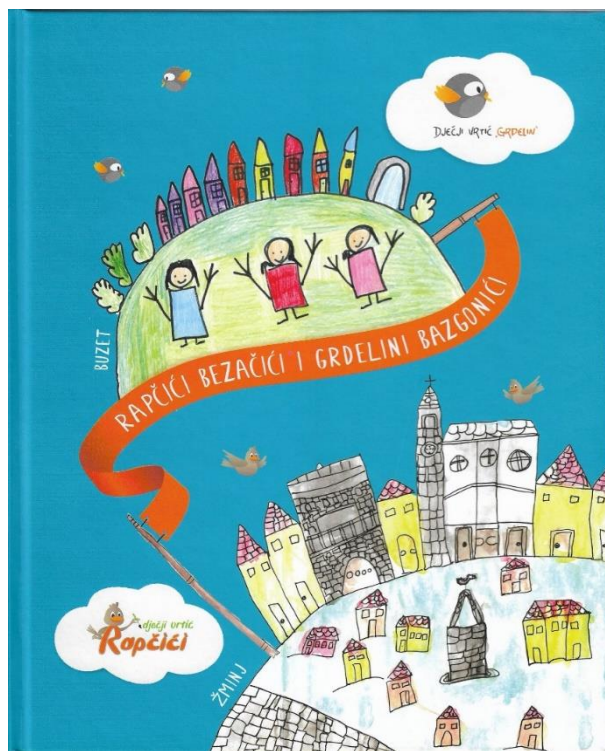
5.7. „Rapčiči Bezačiči i Gardelini Bazgoniči“

Ova je slikovnica zajednički projekt dječjeg vrtića „Rapčiči“ iz Žminja i „Grdelin“ iz Buzeta. Ideja za ovaj projekt nastala je sasvim slučajno kada je jedna djevojčica dječaka iz skupine upitala: „Ma zač ti govoriš samo hrvacki?“ Nakon što joj je rekao da ne zna drugačije, uključila se još jedna djevojčica i rekla da njezina nona živi u Buzetu i ne govori „ča“ već „kaj“. Tako je krenulo istraživanje i suradnja ova dva vrtića. Djeca su na oba dijalekta uspoređivala izraze za iste predmete vezane uz obitelj, odjeću, godišnja doba, dane u tjednu, hranu, životinje, vrijeme, stare zanate i običaje. Zanimalo ih je kako određena riječ glasi na buzetskome govoru, a kako na žminjskome.

Ostvareni su posjeti muzejima, domaćinstvima, raznim proizvođačima autohtonih proizvoda i zanatlijama.

Družeci se u jednom ili drugom vrtiću, djeca su iskustveno spoznala izradu drvenih posuda *skleda* i pribora za jelo te pripremanje i pečenje kruha pod *čerepnjon* na *ugnjišču*.

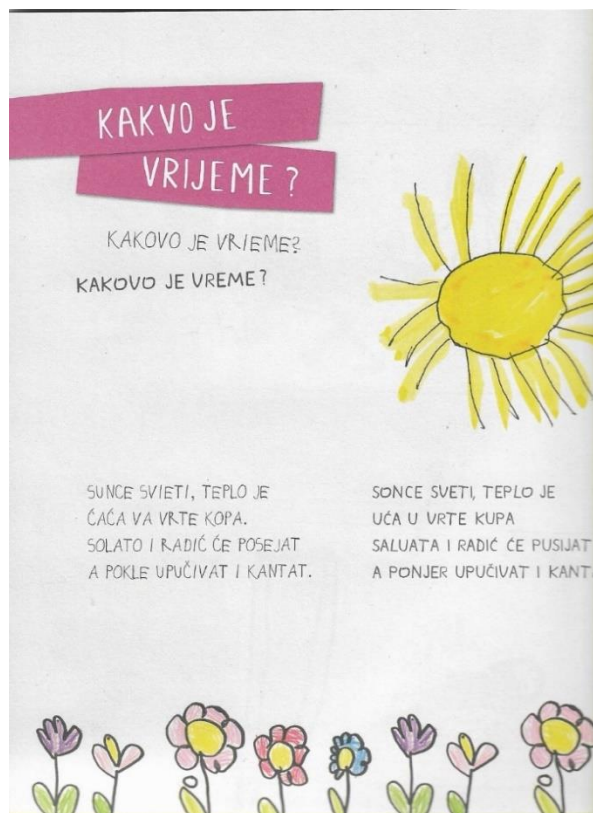
Slika 31. Naslovnica slikovnice „Rapčiči Bezačiči i Grdelini Bazgoniči“

Slika 32. Naslovnica slikovnice „Rapčiči Bezačiči i Grdelini Bazgoniči“

Slika 33. Naslovnica slikovnice „Rapčiči Bezačiči i Grdelini Bazgoniči“

6. Crtice iz prakse

Tijekom odrađivanja stručne prakse u Dječjem vrtiću "Rapčići" zapisivala sam situacije u kojima mi je bilo simpatično dječje korištenje njihovog žminjskog govora. Mnogo su me puta nasmijali.

Prije odlaska u dvorište vrtića, upitala sam djecu imaju li svi rukavice i kape. Jedna je djevojčica, držeći kapu u ruci, rekla da ju nema. Upitala sam je što je onda to što drži u ruci. *"Ma to ni kapa, to je bareta"*.

Upitala sam dječaka kojim slovom završava riječ "magarac", vrlo sigurno odgovorio mi je da završava slovom „R“. Rekla sam mu neka pokuša reći "magarac" slovo po slovo, dječak je to i napravio i to ovako: "T-O-V-A-R"

Objašnjavala sam djeci zadatak: *"Trgajte kolaž papir i lijepite..."*, prekinuo me jedan dječak: *"Ma ča trgat? Ča ko ča trgamo brajde?"*.

"Djeca se igraju loptom i jedna djevojčica vikne: *"Dodaj mi loptu!"* na što se javi njezin brat: *"Ma ča lopta, to je baluon."*

Za vrijeme ručka djevojčica je zaškripala sa stolicom. Jedan joj je dječak rekao da *"ne strže s ton stolicon"*, a onda se javio i drugi dječak: *"Ma ča govoriš? Reče se kantriega."*

Dječak je listao slovaricu, zaustavio se na slovu "H" i gledao slike predmeta koji započinju tim slovom. Upitala sam ga da mi kaže neku riječ koja započinje slovom „H“, rekao mi je *"brageši, glej hi tu"* i pokazao na sliku hlača.

Tijekom šetnje jedan me je dječak upitao. *"Ča znaš ti teta kako ćeš znat ča je glavna česta? Ima jeno crto posried."* A onda je rekao drugoj djeci: *"Ne smiete hodit po česte, nego po sabluone."*

Djevojčica je rješavala radne listove, imala je zadatak da zaokruži riječi koje završavaju na slovo "A", ona je zaokružila "lonac" i "automobil", a "loptu" je ostavila. Rekla sam joj

da to nije točno, a one me zbunjeno upitala. *“Ma kako ni jušto? Padela i vetura finu s “A”, a baluon ne.”*

Kada sam se upoznavala s djecom, pitala sam ih gdje žive. *“Ja živin va Žminje, tamo zad partunī”* objasnio mi je jedan dječak.

“Teta, mene mama po zime pušti da nosin kotule, a po lete ne. Baš je neka zeznuta” požalila mi se, čim sam stigla u vrtić, jedna djevojčica.

Na pitanje znaju li što je “meteor”, jedan je dječak rekao: *“To je ono z čien se ore.”*

7. Zaključak

Zavičaj i njegova baština su sve ono što nas okružuje, što čini naš život i nas same. Kako izgledamo, kako govorimo, što nas veseli, o čemu razmišljamo i to što jesmo uvelike ovisi o njima. Izrazito je važno ljubav i osjećaje koje gajimo prema svom zavičaju prenijeti na nove generacije jer su upravo djeca njihovi najbolji čuvari. Upravo to čini Dječji vrtić "Rapčići" čija je misija stvarati okruženje u kojem će djeca naučiti živjeti sa zavičajnošću te je otvorenog srca njegovati i čuvati. „Rapčići“ se sa svojim zavičajem i zavičajnom baštinom upoznaju na njima prilagođen i zanimljiv način i tako stječu čvrste kulturne temelje svoga kraja. Samim time što djeca stječu znanje i ljubav prema svojoj kulturi, u njima se rađa poštovanje prema tuđim kulturama.

Zavičajni govor prvi je s kojim smo se susreli, njime smo izgovorili svoje prve riječi i otpjevali prve pjesme. Vrlo je važno ne umanjivati njegovu vrijednost pored standardnog jezika te ne sputavati djecu u njegovu korištenju. Žminj je ponosan na svoj „žminjski zajik“, a „Rapčići“ na svojih sedam naslova koji su pisani upravo tim specifičnim govorom. Njegujući svoju kulturu i prenoseći je na djecu, činimo mnogo za svoj zavičaj, a samim time i za sebe.

8. Literatura:

KNJIGE:

1. Anić, V. (1991.) *Rječnik hrvatskoga jezika*. Zagreb: Novi Liber.
2. Botica, S. (2013.) *Povijest hrvatske usmene književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Erman, N. (2007.) *Jurena*. Žminj: Dječji vrtić „Rapčići“.
4. Erman, N. (2010.) *Skrito pod ladonjon*. Žminj: Dječji vrtić „Rapčići“.
5. Erman, N. (2016.) *Blavi val L'ondone blu*. Žminj: Dječji vrtić „Rapčići“.
6. Husanović-Pejnović, D. (2011.) *Održivi razvoj i izvanučionička nastava u zavičaju*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Jurdana, V. (2015.) *Igri: Mala zavičajna čitanka*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.
8. Kranjčić, M. (2012.) *Rapčići z Bezačiji*. Žminj: Dječji vrtić „Rapčići“.
9. Maretić, M. i Caktaš, J. (2007.) *Zavičajna baština u funkciji očuvanja hrvatskog identiteta*. Split: Književni krug.
10. Polaznici Dječjeg vrtića "Rapčići", Žminj, i Dječjeg vrtića "Grdelin", Buzet. (2019.) *Rapčići Bezačići i Grdelini Bazgonići*. Žminj, Buzet: Dječji vrtić „Rapčići“, Dječji vrtić „Grdelin“.
11. Polaznici dječjeg vrtića „Rapčići“. (2017.) *Va kuće i okoli kuće*. Žminj: Dječji vrtić „Rapčići“.
12. Rosandić, D. (1986.) *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga.
13. Sošić, M. (2015) *Pridi va Žminj*. Kanfanar: Udruga za očuvanje i promociju kulturnog nasljeđa Dvegrajci.
14. Turza-Bogdan, T. (2013.) *Kajkavsko narječje u nastavi hrvatskoga jezika. Prilozi za osnovnoškolsku nastavu*. Čakovec: Matica hrvatska.

POGLAVLJE U KNJIZI:

1. Rosandić, D. (1975.) Za afirmaciju načela zavičajnosti u nastavi književnosti. U: Kalčić, M. (ur.) *Zavičajna književnost u nastavi*. Žminj: Čakavski sabor.

2. Šimleša, P. (1975.) Načelo zavičajnosti kao aspekt povezanosti škole sa životom. U: Kalčić, M. (ur.) *Zavičajna književnost u nastavi*. Žminj: Čakavski sabor.

ZBORNİK:

1. Halačev, S. (2013.) Zavičajni priručnici za učenike – put od zavičajnih do nacionalnih vrijednosti. U: Ribičić, G. i Mihanović, V. (ur.) *3. okrugli stol o zavičajnosti u knjigama za djecu i mlade „Baština Splitsko-dalmatinske županije u knjigama za djecu i mlade“*, 19-22. Split: Gradska knjižnica Marka Marulića.

ZNANSTVENI ČLANCI:

1. Cohen, B. (2011.) Razumjeti sebe i druge: važnost mjesta odrastanja i vlastitog identiteta u multikulturalnom društvu. *Dijete vrtić obitelj*. [Online] 17 (65) str. 2-5. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/124292> [Pristupljeno: 1.8.2021.]
2. Kalčić, D. (2019.) Stavovi roditelja i odgojitelja o implementaciji zavičajnosti u kurikulumu ustanova ranog i predškolskog odgoja. *Život i škola : časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*. [Online] 65 (1-2) str. 159-170. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/233548> [Pristupljeno: 1.8.2021.]
3. Pavletić, M. (2014.) Čakavski Sabor: fenomen i pokretač kulturnih središta. *Kaj : časopis za književnost, umjetnost i kulturu*. [Online] 47 (5-6). str. 119-121. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/210852> [Pristupljeno: 1.8.2021.]

MREŽNI IZVORI:

1. Brajčić, M. (2013.) Dijete i kulturna baština – učenje u muzeju. Dostupno na: <http://inet1.ffst.hr/images/50013806/Marija.Brajcic.DIJETE.I.KULTURNA.BAS.TINA.UCENJE.U.MUZEJU.pdf> [Pristupljeno: 2.8.2021.]
2. Bus.hr. *Kulturna dobra općine Žminj*. Dostupno na: <https://bus.hr/hrvatska/kulturna-dobra-opcine-zminj/> [Pristupljeno: 10.8.2021.]
3. Dječji vrtić Rapčiči. *O nama*. Dostupno na: <http://www.dv-rapcici.hr/index.php/o-nama> [Pristupljeno: 12.8.2021.]

4. Istra.hr. *Doživite Žminj.* Dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/destinacije/zminj/dozivate/zminjska-kula> [Pristupljeno: 3.8.2021.]
5. Istrapedija.hr. *Čakavski sabor.* Dostupno na: <https://www.istrapedija.hr/hr/natuknice/598/cakavski-sabor> [Pristupljeno: 8.8.2021.]
6. Mišković, D. (2009.) Istarska kulturna strategija. Dostupno na: https://www.istra-istria.hr/uploads/media/20140624_x2_iksHR_02.pdf [Pristupljeno: 3.8.2021.]
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. *UNESCO – Kultura.* Dostupno na: <http://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=4642> [Pristupljeno: 1.8.2021]
7. Turistička zajednica općine Žminj. *Crkva sv. Foške.* Dostupno na: <http://www.tzzminj.hr/index.php/kultura/crkve-i-kapelice/crkva-sv-foske> (Pristupljeno: 6.8.2021.)
8. Turistička zajednica općine Žminj. *Crkva Sv.Mihovila, Žminj.* Dostupno na: <http://www.tzzminj.hr/index.php/kultura/crkve-i-kapelice/crkva-sv-mihovila-zminj> [Pristupljeno: 4.8.2021.]
9. Turistička zajednica općine Žminj. *Crkva Svetog Trojstva.* Dostupno na: <http://www.tzzminj.hr/index.php/kultura/crkve-i-kapelice/crkva-svetog-trojstva> [Pristupljeno: 6.8.2021.]
10. Turistička zajednica općine Žminj. *Čakavski sabor.* Dostupno na: <http://www.tzzminj.hr/index.php/kultura/cakavski-sabor> [Pristupljeno: 8.8.2021.]
11. Turistička zajednica općine Žminj. *Kalvarija.* Dostupno na: <http://www.tzzminj.hr/index.php/kultura/kalvarija> [Pristupljeno: 3.8.2021.]
12. Turistička zajednica općine Žminj. *Povijesni pregled.* Dostupno na: <http://tzzminj.hr/index.php/zminj/povijesni-pregled> [Pristupljeno: 3.8.2021.]

9. Popis slika

Slika 1. Žminj iz zraka.....	7
Slika 2. Žminjska kula.....	10
Slika 3. Kalvarija u Žminju	11
Slika 4. Crkva Svetog Mihovila	12
Slika 5. Freske u crkvi svetog Trojstva	13
Slika 6. Crkva svete Foške	14
Slika 7. Okupljanje čakavskih pjesnika čiji su radovi izabrani na natječaju „ Di ča slaje zvonj“	15
Slika 8. Čakavska kuća.....	16
Slika 9. Naslovnica slikovnice „Jurena.....	19
Slika 10. Stranica iz slikovnice „Jurena“	20
Slika 11. Naslovnica zbirke priča „Skrito pod ladonjon“	21
Slika 12. Stranica iz zbirke „Skrito pod ladonjon“	22
Slika 13. Dječja ilustracija iz zbirke „Skrito pod ladonjon“	22
Slika 14. Iz projekta „Besedarnik“	23
Slika 15. Iz projekta „Besedarnik“	24
Slika 16. Iz projekta „Besedarnik“	24
Slika 17. Naslovnica slikovnice „Rapčiči z Bezačiji“	25
Slika 18. Pjesma o Žminju iz slikovnice „Rapčiči z Bezačiji“	26
Slika 19. Iz slikovnice „Rapčiči z Bezačiji“	26
Slika 20. Dječja ilustracija iz slikovnice „ Rapčiči z Bezačiji“	27
Slika 21. Naslovnica slikovnice „ Blavi val L'ondone blu“	28
Slika 22. Stranica iz slikovnice „Blavi val L'ondone blu.“	29
Slika 23. Iz slikovnice „Va kuće i okoli kuće“	30
Slika 24. Iz slikovnice „Va kuće i okoli kuće“	30
Slika 25. Iz slikovnice „Va kuće i okoli kuće“	31
Slika 26. Naslovnica slikovnice „Va kuće i okoli kuće“	32
Slika 27. Iz slikovnice „Va kuće i okoli kuće“	33
Slika 28. Iz slikovnice „Va kuće i okoli kuće“	33
Slika 29. Iz slikovnice „Va kuće i okoli kuće“	34
Slika 30. Iz slikovnice „Va kuće i okoli kuće“	34
Slika 31. Naslovnica slikovnice „Rapčiči Bezačiči i Grdelini Bazgoniči“	35
Slika 32. Naslovnica slikovnice „Rapčiči Bezačiči i Grdelini Bazgoniči“	35